

ΘΕΜΑ Δ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις απαραίτητες πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε:

α) Ποια ήταν η δομή του κόμματος των Φιλελευθέρων και ποια τμήματα της ελληνικής κοινωνίας αποτελούσαν την εκλογική του βάση; (μονάδες 19)

β) Να δικαιολογήσετε τη φράση του κειμένου Β: «Βέβαια, η ιδεατή εικόνα, την οποία προέβαλλαν συχνά οι βενιζελικοί, ενός κόμματος χωρίς τις μικροπρεπείς διαμάχες και αντιζηλίες της παλαιάς πολιτικής ελίτ δεν αντιστοιχούσε στην πραγματικότητα». (μονάδες 6)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Το νέο κόμμα νίκησε πάλι τις εκλογές του Μαρτίου του 1912, στις οποίες πήραν μέρος όλες οι πολιτικές δυνάμεις. Αυτή τη φορά ανέδειξε 145 βουλευτές, ενώ τα αντίπαλα κόμματα κέρδισαν 36 έδρες. Κατά κύριο λόγο στη σύνθεσή του περιλαμβάνονταν οι ανερχόμενες μεταπρατικές και εμπορικές τάξεις (και πολλοί γαιοκτήμονες), μέλη διαφόρων επαγγελματικών ενώσεων, καθώς και η νεότερη γενιά αξιωματικών καριέρας. Τα υπόλοιπα μέλη του προέρχονταν από το χώρο των αγροτικών κομμάτων της Θεσσαλίας, των σοσιαλιστών (από τους οποίους έκλεψε την παράσταση ο Βενιζέλος), από δημοκρατικά στοιχεία που ανήκαν στην αριστερή πτέρυγα του Στρατιωτικού Συνδέσμου, και τέλος από άτομα που προέρχονταν από το κόμμα των πρώην Τρικουπικών, όπως επίσης και στοιχεία που είχαν μεταπηδήσει καλόπιστα από τους συντηρητικότερους πολιτικούς σχηματισμούς. {...} Εκείνο που επιδίωξε ο Βενιζέλος δεν ήταν τόσο ένα φιλελεύθερο κόμμα όσο μια κοινοβουλευτική δικτατορία. Παρόλο που ίδρυσε συνδέσμους Φιλελευθέρων στις εκλογικές περιφέρειες, δεν δημιουργήθηκε μια οργάνωση που να ασκεί έλεγχο στο κεντρικό γραφείο του κόμματος. Απεναντίας καθοδηγούνταν από τα ανώτερα όργανα. Τελικά, δεν διέφεραν και τόσο από τις τοπικές ομάδες φίλων που σχημάτιζαν τα άλλα κόμματα. Ίσως πρόσθεταν μια επίφαση δύναμης και ενότητας στο κόμμα, αλλά κάτω από την επιφάνεια εξακολουθούσαν να βασιλεύουν οι διαιρέσεις και οι αντιζηλίες.

(Dakin Douglas, Η Ενοποίηση της Ελλάδας 1770-1923, Αθήνα, 2012: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, σσ. 279-280).

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Στις κομματικές τους οργανώσεις οι Φιλελεύθεροι ακολούθησαν νέους δρόμους. Άρχισαν στην Αθήνα με την ίδρυση μιας φιλελεύθερης λέσχης {...}. Το 1917 η λέσχη επανιδρύθηκε στο πλαίσιο της αναδιοργάνωσης του κόμματος. Βέβαια, η ιδεατή εικόνα, την οποία προέβαλλαν συχνά οι βενιζελικοί, ενός κόμματος χωρίς τις μικροπρεπείς διαμάχες και αντιζηλίες της παλαιάς πολιτικής ελίτ δεν αντιστοιχούσε στην πραγματικότητα. Αντίθετα, η ηγεσία του κόμματος αναγκαζόταν να υπολογίζει, όπως και κάθε άλλη, κοινωνικά και τοπικά συμφέροντα, εντάσεις και αντιπαλότητες μεταξύ των στελεχών. Ούτε οι Φιλελεύθεροι είχαν δημιουργήσει μια μαζική οργάνωση με τυποποιημένες, καταστατικά καθορισμένες διαδικασίες επιλογής των στελεχών και των υποψηφίων.

(Gunnar Hering, Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα, 1821-1936, Τόμος Β, Αθήνα 2008: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, σ.σ. 816-817).

**Βερνέζου Χριστίνα
Μελισσουργού Μαριάνθη
Τσιώλης Γεώργιος
ΔΙΑΚΡΟΤΗΜΑ ΑΡΤΕΜΙΔΑΣ**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Δ1. α. Συνδυάζοντας τις ιστορικές μας γνώσεις με τις απαραίτητες πληροφορίες από τα κείμενα που μας δίνονται, όσον αφορά τη δομή του κόμματος των Φιλελευθέρων, αυτή ήταν σε μεγάλο βαθμό προσωποπαγής. Ο Βενιζέλος με ισχυρή θέση στο Κοινοβούλιο και μεγάλο κύρος, είχε τα πάντα υπό τον έλεγχό του, όπως και ο Τρικούπης. (από το σχολικό βιβλίο σ. 91) Μάλιστα, όπως φαίνεται, και στο **κείμενο Α**, στόχος του Βενιζέλου ήταν να δημιουργήσει μάλλον μια κοινοβουλευτική δικτατορία, παρά ένα φιλελεύθερο κόμμα. Οι σύνδεσμοι φιλελευθέρων, που είχαν ιδρυθεί, δεν έπαιζαν κάποιον ιδιαίτερο ρόλο στη διαμόρφωση της πολιτικής του κόμματος και δεν διέφεραν σημαντικά από τις τοπικές ομάδες φίλων που σχημάτιζαν τα παραδοσιακά κόμματα. (από το σχολικό βιβλίο σ. 91) Επιπροσθέτως, σύμφωνα με το **κείμενο Α**, οι σύνδεσμοί αυτοί ουσιαστικά καθοδηγούνταν από τα ανώτερα όργανα και σε καμία περίπτωση δεν αποτελούσαν φορείς ελέγχου του κεντρικού γραφείου του κόμματος. Τέλος, όπως αναφέρεται στο **κείμενο Β**, το 1917, στο πλαίσιο της γενικότερης αναδιοργάνωσης του κόμματος των Φιλελευθέρων, επανιδρύθηκε και η λέσχη τους.

Σχετικά με την εκλογική βάση του κόμματος των Φιλελευθέρων αντλούμε πληροφορίες από **το κείμενο Α**, στο οποίο αναφέρεται ότι πυρήνες της βάσης αυτής ήταν οι ανερχόμενες μεταπρατικές και εμπορικές τάξεις, πολλοί γαιοκτήμονες, μέλη διαφόρων επαγγελματικών ενώσεων, η νεότερη γενιά αξιωματικών καριέρας, δημοκρατικά μέλη του Στρατιωτικού Συνδέσμου, πρώην μέλη του τρικουπικού κόμματος και μια μερίδα του συντηρητικού πολιτικού χώρου. Επίσης, το κόμμα των Φιλελευθέρων αφομοίωσε σε μεγάλο βαθμό τον αγροτικό κόσμο της Θεσσαλίας. Άλλωστε, βασικές θέσεις του προγράμματος του κόμματος ήταν οι κοινωνική γαλήνη και η ελάφρυνση των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων, ο εκσυγχρονισμός του κρατικού μηχανισμού με σκοπό την αποτελεσματικότερη λειτουργία του και στρατιωτικοί εξοπλισμοί για την πραγματοποίηση των εθνικών διεκδικήσεων. (από το σχολικό βιβλίο σ. 90)

Δ1.β. Σύμφωνα με τις ιστορικές μας γνώσεις, οι βενιζελικοί είχαν πλάσει στο νου τους ένα ιδεατό κόμμα χωρίς τις μικρότητες και διχόνοιες της παλιάς πολιτικής ελίτ, όμως αυτό δεν είχε σχέση με την πραγματικότητα. Η ηγεσία έπρεπε αναγκαστικά να λαμβάνει υπόψη κοινωνικά και τοπικά συμφέροντα καθώς και αντιπαλότητες ανάμεσα σε στελέχη, όπως συνέβαινε και σε κάθε άλλο κόμμα. (από το σχολικό βιβλίο σ.σ. 90-91) Πιο συγκεκριμένα, όπως διαφαίνεται, και στο κείμενο Β, τελικά το κόμμα των Φιλελευθέρων δεν διαφοροποιήθηκε και τόσο, αφού δεν δημιούργησαν μια μαζική οργάνωση που να ακολουθεί συγκεκριμένες διαδικασίες επιλογής στελεχών και υποψηφίων με βάση ένα ορισμένο καταστατικό λειτουργίας. Εν τέλει, σύμφωνα με το **κείμενο Α**, το κόμμα των Φιλελευθέρων δεν απέκλινε ιδιαίτερα από του υπόλοιπους πολιτικούς σχηματισμούς της εποχής, διότι παρά το πρόσχημα της διαφορετικής αντιμετώπισης του πολιτικού συστήματος, δεν έλειπαν οι εσωκομματικές έριδες και αντιπαλότητες.

**Βερνέζου Χριστίνα
Μελισσουργού Μαριάνθη
Τσιώλης Γεώργιος
ΔΙΑΚΡΟΤΗΜΑ ΑΡΤΕΜΙΔΑΣ**